

Eurajoen päihdehoitopolku

EURAJOKI

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. PÄIHDETYÖ EURAJOELLA	3
2.1. Ehkäisevä päihdetyö neuvolassa.....	3
2.2. Kouluikäisten ehkäisevä päihdetyö.....	4
2.3. Nuorten työpaja	5
2.4. Päihteiden puheeksi otto aikuisten terveystarkastuksissa	5
2.5. Päihdetyö kotihoidossa	6
2.6. Päihdetyö sosiaalitoimessa	6
2.6.1. Aikuissosiaalityö	6
2.6.2. Päihdetyö kuntouttavassa työtoiminnassa	7
2.6.3. Sosiaalinen päivätoiminta eli Voimatupa	8
2.6.4. Lastensuojelu ja perhepalvelut	8
3. EURAJOEN PÄIHDEHOITOPOLKU	10
3.1. Päihdepalveluihin ohjautuminen	10
3.2. Päihteiden käyttäjän hoito terveysasemalla	10
3.3. Selviämisasema	11
3.4. Katkaisuhuolto.....	11
3.5. Päihdehuollon laitospääntoiminta	12
3.6. Asumispalvelut	13
3.7. Tukipalvelut ja kolmas sektori	13
3.8. Verkkopalvelut ja internet-linkit.....	14
4. YHTEYSTIEDOT	15
LIITTEET	16
Liite 1. Satakunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello.....	16
Liite 2. Nuorten päihdemittari Adsyme.....	17
Liite 3. Nuorten päihdemittarin Adsymen toimintakaavio	19
Liite 4. Päihdeohjelma Eurajoen kuntouttavassa työtoiminnassa	20

Päihdepolkuoppaan tekstin ovat koonneet Marja Lampela ja Ulla Leskinen

05/2019

Kansikuva: Ulla Leskinen

1. JOHDANTO

Päihdetyöllä vähennetään ja poistetaan päihteisiin liittyviä hyvinvointia ja turvallisuutta vaarantavia tekijöitä ja tuetaan päihteettömyyttä. Eurajoen päihdehoitopolun tavoitteena on asiakkaan päihdeongelman tunnistaminen, varhainen puuttuminen, mahdollinen hoidontarpeen arviointi sekä tarvittaessa päihdehuollon erityispalveluihin ohjaaminen. Päihdehoitopolku kattaa kaikki ikäluokat lapsiperheistä ikäihmisiin.

Päihdetyöhön kuuluu puheeksi otto, ohjaus, neuvonta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukokonaisuus, jolla voidaan tukea asiakasta päihteettömään elämään. Päihdetyö on moniammatillista organisaatorajat ylittävää työtä perusterveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja erikoissairaanhoidossa, jossa on mukana myös kolmas sektori.

2. PÄIHDETYÖ EURAJOELLA

Päihteiden käyttöön liittyvää puheeksi ottoa tapahtuu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaskontakteissa. Tavoitteena on puuttua jo varhaisessa vaiheessa mahdolliseen riskikäyttöön. Päihdetyötä ohjaa Satakunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello (Liite 1.).

2.1. Ehkäisevä päihdetyö neuvolassa

Äitiysneuvolassa päihteiden käytöstä kysytään heti ensi käynnillä. Tupakoiville äideille tehdään häkämittaus useammalla käynnillä. Raskausviikolla 18 tehdään lähisuhdeväkivaltaseula. Laajassa terveystarkastuksessa viikoilla 22-23 kysytään terveystottumukset (Audit, tupakkariippuvuusseula, huumeet, lääkkeet, myös puolisolta, jos ei aiemmin ole tehty). Myös perhevalmennuksissa käydään läpi elämäntapoja ja niiden vaikutuksia. Lastenneuvolan runko-ohjelmassa on ohjelmoitu vanhempien päihteiden käytön arviointi laajojen terveystarkastusten yhteyteen 4kk, 1,5v ja 4v iässä. Lisäksi vanhemmat täyttävät voimavaralomaketta sekä lähisuhdeväkivaltakaavakkeen.

2.2. Kouluikäisten ehkäisevä päihdetyö

Kouluterveydenhuollossa yläkouluikäisillä alkoholin ja päihteiden käytön mittarina käytetään Adsyme nuorten päihdemittaria (Liitteet 2. ja 3.). Laajojen terveystarkastusten yhteydessä kartoitetaan nuoren päihteiden käytön lisäksi perheen alkoholinkäyttötottumuksia. THL:n lomake ohjaa keskustelua terveystarkastuksessa, alla ote perheelle lähetettävästä esitietolomakkeesta:

Perheemme tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö:

- tupakka ei kyllä _____
- nuuska ei kyllä _____
- alkoholi ei kyllä _____
- huumeet ei kyllä _____

Onko lapsellanne ollut tupakkatuotteiden tai päihteiden kokeilua tai käyttöä? ei en tiedä kyllä _____

Käytetäänkö lapsenne kaveripiirissä tupakkaa, nuuskaa, alkoholia tai huumeita? ei en tiedä kyllä _____

Viidennen ja kahdeksannen luokan laajassa terveystarkastuksessa vanhempi/vanhemmat täyttävät lähisuhde- ja perheväkivallan suodatinlomakkeen tarkastuksen aikana. Mikäli vanhemmat käyttävät alkoholia, täytetään vielä Audit. Alakouluikäisten terveystarkastuksissa päihteiden osalta painotus on perheen päihteiden käyttötottumuksissa. Lapselta kysytään tarvittaessa myös jatkokysymyksiä, esimerkiksi pelottaako lasta perheen päihteiden käyttö. Kouluterveydenhuollossa huomioidaan erikseen myös riskiperheet. Jokaisessa terveystarkastuksessa keskustellaan terveellisistä elämäntavoista, mutta tarkemmin päihteet otetaan esille laajoissa terveystarkastuksissa.

Päihteiden käyttöön puuttumiseen liittyvät ohjeistukset on kirjattu koulujen oppilashuoltosuunnitelmaan. Mikäli koulupäivän aikana tulee esille epäily oppilaan päihteiden käytöstä, asiasta keskustellaan oppilaan kanssa. Mikäli oppilas ei myönnä olevansa päihtynyt, käydään päihtymystila todentamassa terveydenhoitajalla tai terveysasemalla (puhallutus tai huumeseuja) ja otetaan yhteys lastensuojeluun. Kouluikäisillä ennaltaehkäiseviä päihdetyön toimenpiteitä ovat muun muassa vuosittain kahdeksansille luokille pidettävät kasvamme yhdessä-vanhempainillat, joissa teemana on ollut päihteet. Illoissa asiaa on alustanut joku asiantuntija ja alustuksen jälkeen luokissa oppilaat ja vanhemmat ovat yhdessä pohtineet teemaan liittyviä asioita vetäjien johdolla. Kuraattori voi käyttää työssään Omin Jaloin- keskusteluja, joissa päihteidenkäyttö otetaan puheeksi, mikäli nuoresta on ilmennyt huolta jonkun tahon tai oppilaan käyttäytymisen/puheiden kautta.

Nuorten laajoissa terveystarkastuksissa esille tulevista huolista saa yleensä myös kuraattori tiedon (oppilaan luvalla). Tällöin voidaan jatkaa keskustelua kuraattorin kanssa ja miettiä mitä asialle voitaisiin tehdä. Luokanohjaajat ottavat päihteet puheeksi kukin tyylillään. Esimerkiksi yläasteella päihteiden käyttö otetaan puheeksi 8. luokkalaisten oppimiskeskustelussa, nuoren toivottavasti vasta tulossa olevasta alkoholikokeilusta. Vanhempain varteissa opettaja kehottaa nuoria ja vanhempia luomaan luottamussuhteen niin, että päihteistä keskusteltaisiin myös kotona. Jos kuraattorilla tai opettajalla herää huoli oppilaan päihteiden käytöstä, voi hän ohjata nuoren yläkoulun kouluterveydenhoitajalle, jossa oppilas voidaan tarvittaessa testata. Testi on virtsanäyte, josta näkee 10 eri huumausaineen pitoisuuden virtsassa. Oppilaalla on oikeus kieltäytyä näytteen antamisesta, mutta tällöin se tulkitaan positiiviseksi näytteeksi. Näytteenottolanteeseen terveydenhoitaja pyrkii ottamaan toisen henkilön mukaan valvojaksi. Huoltajiin ollaan aina yhteydessä huume epäilyn jo herätessä. Jos näyte on positiivinen, terveydenhoitaja tekee lastensuojeluilmoituksen. Mikäli nuori ei ole enää koulun kirjoilla, terveysasemalla psykiatrinen sairaanhoitaja tai vastaanoton sairaanhoitaja voi tehdä testin tai tehdä lähetteen laboratorioon.

2.3. Nuorten työpaja

Nuorten työpajalla jokainen haastatellaan ja päihteiden käytöstä ja määristä kysytään/puhutaan suoraan. Pajajakson aikana keskustellaan aktiivisesti päihteiden haitoista ja kartoitetaan tarvetta katkaisuhuoltoon. Päihteidenkäyttäjät eivät yleensä kykene pajajaksoon ja ohjautuvat muualle tai jakso keskeytyy. Tässä vaiheessa heillä ei ole omasta mielestään ongelmallista käyttöä. Tarvittaessa ohjataan terveysasemalle puhallustesteihin tai huumeseeulaan. Pajalla voi olla myös sopimuksen mukaan korvaushoidossa oleva nuori.

2.4. Päihteiden puheeksi otto aikuisten terveystarkastuksissa

Aikuisväestön terveystarkastuksissa ja kontrollivastaanottokäynneillä, kysytään alkoholin käytöstä ja tarvittaessa täytetään Audit-testi. Esimerkiksi työttömien terveystarkastuksessa päihteiden käyttö muun elämänhallinnan haastattelun ohessa on yksi keskeinen osa tarkastusta. Ikäihmisten alkoholinkäyttöä kysytään 70-vuotiaiden, omaishoitajien ja perhehoitajien terveystarkastuksen yhteydessä ja ennaltaehkäisevien kotikäyntien osalta 75- ja 80-vuotiailta.

2.5. Päihdetyö kotihoidossa

Kotisairaanhoitajat puuttuvat tarvittaessa ikäihmisten alkoholin käyttöön. Useiden lääkkeiden kanssa ei suositella samaan aikaan alkoholia, joten lääkitysten seurannan ohessa on luontevaa kysyä alkoholin käytöstä. Tarvittaessa täytetään Audit-testi yhdessä asiakkaan kanssa. Aikuissosiaalityön kotipalvelun lähihoitaja tekee myös kotikäyntejä, tästä kerrotaan tarkemmin aikuissosiaalityön osiossa.

2.6. Päihdetyö sosiaalitoimissa

Sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön ohjausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä muita tukitoimia, jotka ylläpitävät ja edistävät yksilön ja perheen turvallisuutta, suoriutumista ja yhteisöjen toimivuutta.

2.6.1. Aikuissosiaalityö

Eurajoen aikuissosiaalityössä palvelutarpeen arviointi käynnistyy, kun asiakkaasta tulee sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus tai yhteydenotto aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajalle. Palvelutarpeen arviointi voi myös käynnistyä asiakkaan omalla yhteydenotolla aikuissosiaalityöhön. Palvelutarpeen arvioinnin laajuus määritellään yhdessä asiakkaan kanssa. Palvelutarpeen arvioinnin aikana asiakasta tavataan henkilökohtaisesti ja otetaan puheeksi asiakkaan mahdollinen päihteiden käyttö. Päihteiden käyttö otetaan asiakkaan kanssa puheeksi, vaikka ilmoitus olisi koskenut muita asioita.

Asiakkaalle tehdään palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä Audit-testi. Mikäli palvelutarpeen arvioinnin aikana käy ilmi, että asiakkaalla on päihteiden käyttöä, voidaan hänet ohjata sosiaaliohjaajan toimesta psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle päihdearvioon. Tilanteessa asiakkaan pitää olla motivoitunut muutokseen ja päihdearvio perustuu asiakkaan näkökulmasta vapaaehtoisuuteen. Asiakas voidaan ohjata päihdearvioon myös Kokemäen A-klinikalle. Psykiatrisen sairaanhoitajan kautta asiakas voidaan ohjata huumeselaan.

Päihdearviossa käynnit määräytyvät asiakkaan tarpeen mukaan ja arvioinnin aikana asiakkaan päihteiden käytöstä keskustellaan eri näkökulmista. Näkökulmia ovat esimerkiksi asiakkaan päihdehistoria, terveys ja sosiaalinen tilanne. Päihdearvion tehnyt työntekijä tekee arvion tuen tarpeesta ja järjestää asiakkaalle tarvittavat päihdehuollon palvelut. Tarvittaessa asiakkaalle tarjotaan päihdekuntoutusta. Asiakas tarvitsee päihdekuntoutukseen maksusitoumuksen. Maksusitoumus tehdään sosiaalityön ja päihdearvion perusteella. Aikuissosiaalityön kautta asiakkaalle voidaan varata aika psykiatrille, aika varataan psykiatrisen sairaanhoitajan kautta.

Päihteettömyyden tueksi voidaan tarjota asiakkaalle aikuissosiaalityön kotipalvelun lähihoitajan käynnejä. Käynnit suunnitellaan yhdessä aikuissosiaalityön kotipalvelun lähihoitajan kanssa. Sosiaaliohjaaja laatii yhdessä asiakkaan ja hoitajan kanssa tavoitteet työskentelylle. Hoitajan työ asiakkaan kotona voi olla keskustelua, yhdessä siivoamista, ruuan tekemistä, kaupassa käymistä tai asioiden hoitoa kodin ulkopuolella. Hoitaja pyrkii yhdessä asiakkaan kanssa arvioimaan asiakkaan terveystilannetta. Hoitaja voi tarvittaessa valvoa Antabus lääkkeenottoa, koska hänellä on lääkkeenantolupa.

Eurajoen aikuissosiaalityön kautta asiakkaita voidaan ohjata myös muihin päihdepalveluihin mm. A-Klinikka ja AA-kerhot. Aikuissosiaalityössä tehdään yhteistyötä Keski-Satakunnan kuntayhtymän psykososiaalisten palveluiden kanssa ja mahdollistetaan myös päihdeasiakkaalle tuettua asumista tilanteen mukaan.

2.6.2. Päihdetyö kuntouttavassa työtoiminnassa

Eurajoen kunta järjestää kuntouttavaa työtoimintaa pitkään työttömänä olleille. Sen tarkoituksena on parantaa asiakkaan elämänhallintaa, työelämävalmiuksia ja mahdollisuuksia päästä mukaan työelämään. Kuntouttava työtoiminta sovitetaan asiakkaan työ- ja toimintakykyyn ja se perustuu henkilökohtaiseen, yhteistyössä laadittavaan aktivointisuunnitelmaan. Palvelun suunnittelussa huomioidaan asiakkaan henkilökohtainen tilanne kokonaisvaltaisesti. Aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja tekee yhteistyössä asiakkaan kanssa päätöksen kuntouttavasta työtoiminnasta.

Päihdekuntoutujalle kuntouttava työtoiminta voi olla tukemassa päihteettömänä pysymistä. Kuntouttava työtoiminta tarjoaa järkevää ja asiakkaan kanssa yhdessä sovittua tekemistä päihteiden käytön tilalle. Mikäli asiakkaalla on akuutti päihdeongelma, estää se siinä hetkessä kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisen, mikäli päihteiden käyttöä ei pysty keskeyttämään kuntouttavan

työtoiminnan läsnäolopäivien ajaksi. Asiakkaan on mahdollista osallistua kuntouttavaan työtoimintaan korvaushoidon aikana. Sosiaaliohjaajan tulee arvioida, että kuntouttavassa työtoiminnassa työtehtävät ovat sellaisia, että asiakas niistä selviytyy ja että hän ei ole vaaraksi itselleen tai muulle työyhteisölle. Kuntouttavan työtoiminnan päihdeohjelma käydään läpi toimintaan osallistuvien kanssa heti aluksi (Liite 4.).

Kierrätyskeskuksessa/aikuisten työpajalla kuntouttavassa työtoiminnassa olevan henkilön on mahdollista keskustella omasta päihteiden käytöstään sekä siihen liittyvistä tilanteista sosiaaliohjaajan kanssa ja saada tukea päihdeettömyyteen ja kokonaisvaltaisesti elämäntilanteeseen. Sosiaaliohjaaja auttaa tarvittaessa päihdehoitoon hakeutumisessa. Hän voi myös saattaa asiakkaan lääkärin, päihdehoitajan tai muun vastaavan työntekijän vastaanotolle sekä olla vastaanotolla asiakkaan tukena.

Kierrätyskeskuksessa/aikuisten työpajalla kuntouttavassa työtoiminnassa oleville henkilöille tehdään elämäntilanteen kartoitus Kykyviisari -testin avulla ja tähän liitetään myös Audit-testi, mikäli asiakas ei ole aikuissosiaalityössä sitä tehnyt. Kierrätyskeskus/ aikuisten työpaja on työyhteisö, josta saa myös vertaistukea päihde- ja mielenterveysasioissa.

2.6.3. Sosiaalinen päivätoiminta eli Voimatupa

Rauman Seudun Katulähetys ry toteuttaa yhteistyössä Eurajoen kunnan kanssa keskiviikkoisin klo 9-14 Voimatupa - kohtaamispaikkatoimintaa Eurajoella osoitteessa Tohkankuja 3 B 12. Voimatupa on tarkoitettu kaikille, jotka kaipaavat voimaa, sisältöä ja tekemistä päiviinsä. Voimatuvassa on mahdollisuus yhdessä tekemiseen, olemiseen ja kokemiseen erilaisten ryhmätoimintojen muodossa. Voimatuvassa on mahdollisuus sekä vertais- että yksilölliseen tukeen. Lisäksi eri teemoista järjestetään asiantuntijaluentoja. Jokaisella toimintaan osallistuvalla on mahdollisuus vaikuttaa päivien sisältöön. Toiminta on maksutonta.

2.6.4. Lastensuojelu ja perhepalvelut

Palvelutarpeen arviointi käynnistyy, kun sosiaalihuoltolain mukainen tai lastensuojeluilmoitus saapuu sosiaalitoimeen. Palvelutarpeen arvioinnin aikana perhettä ja lasta tavataan yhdessä ja

erikseen. Osana palvelutarpeen arviointia otetaan puheeksi vanhempien päihteiden käyttö ja myös nuorelta kysytään hänen päihteiden käytöstään. Keskustelujen tueksi voidaan käyttää Audit- testiä.

Tilanteessa, jossa huolta herättää vanhempien päihteiden käyttö voidaan vanhempi ohjata päihdekartoitukseen. Päihdekartoituksia tekevät Eurajoen ja Luvian psykiatriset sairaanhoitajat sekä Kokemäen A-Klinikka. Päihdekartoitus pitää sisällään tapaamisia, joissa pohditaan vanhemman päihteiden käyttöä eri näkökulmista kuten esimerkiksi perhe, terveys, sosiaalisuhteet yms. Päihdekartoituksen ensimmäiseen tapaamiseen osallistuu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai perheen lähityöntekijä.

Perhepalveluissa ja lastensuojelussa tehdään tiivistä yhteistyötä päihdehoidosta vastaavien tahojen kanssa. Tarvittaessa työntekijät osallistuvat erilaisiin verkostopalaverihin tai lapsen vanhempaa koskevaan hoitokokoukseen. Päihteitä käyttävä nuori voidaan ohjata esimerkiksi lääkärin läheteellä nuorisopsykiatrian poliklinikalle.

Lastensuojelussa perhe voidaan ohjata perhekuntoutukseen, jossa voidaan työskennellä siihen, että lapsella olisi päihteetön kasvuympäristö. Lastensuojelun asiakkaana olevan nuoren päihteettömyyttä tuetaan erilaisten lastensuojelun avohuollon tukitoimien avulla. Tarvittaessa nuori sijoitetaan lastensuojelulaitokseen, jossa työskennellään nuoren kanssa, jotta nuoren arki olisi päihteetön.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien kautta voidaan tukea vanhempien päihteettömyyttä unohtamatta lastensuojelun valvontatehtävää.

Sosiaalipalveluissa tai lastensuojelussa asiakkaana oleva nuori tai lapsen vanhemmat voidaan ohjata psykiatrisen sairaanhoitajan kautta huumeseuilaan. Seulat voivat olla suunnitellusti tai yllättäen, jolloin vanhempi tai nuori ei ole tiennyt seulan ottoa ajankohtaa. Huumeseuilan tulokset saadaan psykiatristen sairaanhoitajien kautta tai terveysaseman sairaanhoitajan kautta

Palvelutarpeen arviointi on keskeinen toimi, jossa otetaan puheeksi perheen päihdeongelmat. Voi olla useampi tapaaminen perheen kanssa, ennen kuin saadaan selvitettyä taustatietoja. Jos esille tulee huumeikäyttöepäily, tarvittavat valvotut huumeseuilat tehdään laboratoriossa Raumalla ja Porissa. Psykiatrisen sairaanhoitaja tekee lähetteen. Psykiatriseen sairaanhoitajaan saa yhteyden soittamalla tai lähettämällä turvasähköpostia.

3. EURAJOEN PÄIHDEHOITOPOLKU

3.1. Päihdepalveluihin ohjautuminen

Huoli liiallisesta päihteiden käytöstä voi tulla omaiselta, asiakkaalta itseltään, terveyden- tai sosiaalihuollon työntekijältä, ryhmätoiminnan ohjaajalta oman kunnan ryhmistä tai kolmannelta sektorilta. Asiakkaasta voi tulla tieto myös suoraan Porin selviämisasemalta tai kun asiakas ohjautuu ajokorttiseurantaan jäätyään kiinni päihtyneenä ajamisesta. Päihteiden käyttö voi olla liiallista alkoholin, lääkkeiden ja tai huumeiden käyttöä. Päihdepalveluihin voi ohjautua kenen tahansa työntekijän puheeksi oton seurauksena tai asiakkaasta soitetaan terveyskeskuksen ajanvaraukseen ja hän saa ajan joko päivystävälle lääkärille tai psykiatriselle sairaanhoitajalle. Puheeksi ottoa tapahtuu sairaanhoitajan, terveydenhoitajan, lääkärin, kotihoidon sekä sosiaalitoimen asiakaskontakteissa. Päihdehuollossa annettavia sosiaalipalveluja ovat esimerkiksi sosiaalinen kuntoutus, laitospalvelu ja päivätoiminta.

3.2. Päihteiden käyttäjän hoito terveysasemalla

Päihteiden käyttäjä voi käydä psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla tukikäynneillä riippuvuuden takia. Yleensä asiakkaalla tulisi olla oma halu käydä, motivaatio muutokseen. Vieroituksen tueksi voidaan pyytää lääkäriltä lääkehoito esimerkiksi Antabus-hoito tai Selincro-lääke. Psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla tehdään alkukartoitus. Keskustellaan miksi asiakas juo, mistä juomistavat ovat tulleet, millaisia määriä asiakas juo, mitkä seikat vaikuttavat juomiseen, milloin juominen on alkanut ja kartoitetaan mahdolliset riskitekijät retkahdukseen. Audit –kyselyä käytetään mittarina. Keskusteluissa mietitään pystyykö asiakas pitämään raittiita jaksoja ja miten pärjää työ- ja perhe-elämässä. Tarvittaessa asiakas puhallutetaan ja ohjataan veri- tai virtsakokeisiin.

Korvaushoitopotilaiden hoito ja lääkkeellinen tuki toteutetaan kuntayhtymän ohjeen mukaan. Ennen korvaushoidon aloitusta, asiakkaalla on psykiatrisen sairaanhoitajan tekemä arviojakso. Arviointijakso sisältää sovitut käyntikerrat, valvotut virtsan pikahuumeseulat, sekä myös mahdolliset muut verikokeet. Käynneillä arvioidaan asiakkaan motivaatiota päihteiden käytön lopettamiseen. Arviojakson jälkeen, jos asiakas on motivoitunut sitoutumaan korvaushoitoon, hän saa ajan Harjavallan terveyskeskuksen päihdelääkärille, joka tekee oman arvion ja päätöksen

korvaushoidosta. Asiakkaan kokonaishoidon vastuu on koko hoidon ajan päihdelääkärillä. Korvaushoito toteutetaan asiakkaan kotikunnan terveysasemalla psykiatrisen sairaanhoitajan ja terveysaseman sairaanhoitajan vastaanotoilla. Käynnit sisältävät korvaushoidon lääkkeen valvotun annostelun, valvotut huumeeseulat ja psykososiaalisen kuntoutuksen.

3.3. Selviämisasema

Satasairaalan selviämishoitoyksikkö, jota sairaalan sisällä kutsutaan Selmaksi, sijaitsee Porin päivystyksen yhteydessä. Sinne otetaan tarkkailtavaksi ne päihtyneet, joita on seurattava esimerkiksi voimakkaan humalatilaa, lievän myrkytyksen, alkuvaiheen deliriumin tai päähän kohdistuneen iskun takia. Päihtymystilan lisäksi potilaalla pitää olla jokin somaattinen tai psykiatrinen syy tulla hoitoon. Selviämisasemalta potilaalle tarjotaan jatkohoitopaikkaa esimerkiksi katkaisuhoidon.

3.4. Katkaisuhoido

Alkoholin ja huumeiden katkaisuhoidon ohjaus tapahtuu pääasiassa psykiatrisen sairaanhoitajan arvioimana. Joskus myös päivystävä lääkäri arvioi katkaisuhoidon tarpeen. Tarvitaan kuitenkin aina lääkärin lähete katkaisuhoidonlääkityksestä, ennen kuin asiakas voi mennä katkaisuhoidonasemalle. Promilleraja on 0,5‰. Potilaasta soimitaan Porin katkaisuhoidonasemalle puh. 02-6216250 tai 044 7016250. Soitto ja paikan varaaminen riittää, eli ei tarvita erillistä maksusitoumusta tai ilmoitusta kunnan sosiaalitoimeen. Asiakas menee paikalle aamupäivän aikana, Veturitallinpolku 4, Pori. Kuljetuksen asiakas järjestää itse. Jos asiakas menee taksilla, hän maksaa sen myös itse. Jos Porin katkaisuasemalla ei ole vapaata paikkaa kyseiselle päivälle, niin sovitaan heidän kanssaan milloin asiakas voi mennä. Jos asiakkaalla on jokin somaattinen sairaus, jonka hoito tai tasapaino vaatii tarkkailua tai asiakas ei juomisen vuoksi kykene itsestään huolehtimaan, niin asiakkaan voi ohjata Selmaan eli selviämisasemalle. Selviämisasemalle ohjaaminen tapahtuu Porin päivystyksen kautta, jossa henkilökunta arvioi asiakkaan tilanteen.

Erikseen on olemassa alkoholi ja lääke- sekä huumeekatkaisu yksiköitä. Katkaisuhoidon kesto on noin 4-7 vuorokautta. Huume- ja lääkekatko toteutetaan Turussa ja Salossa, Pori ei ota Eurajoen kuntalaisia huumeekatkolle. Huumeekuntoutukseen tarvitaan ensin maksusitoumus kunnasta. Psykiatrinen sairaanhoitaja voi toteuttaa alkoholin avokatkaisuhoidon niin, että asiakas käy hänen

vastaanotollaan, mutta ei huumeiden avokatkaisuhoitoa. Myös Kokemäen A-klinikalla on mahdollista toteuttaa avokatkoja.

Joissakin tapauksissa potilas saattaa ohjautua Eurajoen kunnan vuodeosastolle katkaisuhoidon. Potilaan tullessa osastolle katkaisuhoidon, hänelle annetaan lääkinnällisen katkaisun lisäksi mahdollisuus keskusteluun sekä osastolta ollaan yhteydessä kunnan aikuissosiaalityöhön. Potilaalle varataan aika psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle, jos potilas kokee sen tarpeelliseksi. Päihdepotilaan hoidossa otetaan osastolla huomioon potilaan läheiset. Päihdepotilaan hoito osastolla on siis kokonaisvaltaista huomioiden somaattiset, psyykkiset ja sosiaaliset osa-alueet. Jos osastolla huomataan potilaalla selkeästi olevan päihdeongelmaa, niin yleensä lääkäri ottaa asian puheeksi potilaan kanssa. Automaattisesti vuodeosastolla ei kaikkien potilaiden kanssa käytetä mittareita päihteiden käytöstä.

Huume- ja lääkekatkojen maksupäätöksen tekee Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymän johtava ylilääkäri. Käytännössä maksusitoumuspyynnöt ohjataan Harjavaltaan hallintosihteerille, joka valmisteleo dokumentit. Johtavalle ylilääkärille voi soittaa ja konsultoida jos on epävarmuutta kannattaako maksusitoumusta pyytää.

3.5. Päihdehuollon laitoskuntoutus

Ennen laitoskuntoutusta asiakkaalla on ensin arviokäynnit psykiatrisella sairaanhoitajalla. Arviokäyntien käyntimäärät suunnitellaan asiakastapauksen mukaan. Kun asiakas on valmis kuntoutukseen, psykiatrisen sairaanhoitaja ottaa yhteyttä kunnan sosiaalitoimeen ja järjestetään yhteistapaaminen, jossa ovat mukana asiakas, psykiatrisen sairaanhoitaja ja aikuissosiaalityön sosiaaliohjaaja. Tapaamisessa keskustellaan sopivasta laitospaikasta. Kuntoutusjaksojen osalta päätökset tehdään Eurajoen kunnan sosiaalitoimistossa. Psykiatrisen sairaanhoitaja soittaa kuntoutuspaikkaan ja sopii käytännön asioista. Päihdekuntoutumispuolelle haetaan, kun alkoholinkäytöstä on kulunut aikaa niin, että vieroitusoireita ei ole. Tätä seurataan arviokäynneillä, joissa asiakas puhallutetaan ja seurataan esimerkiksi maksaverikokeita. Juomatonta aikaa tulee olla ennen kuntoutusjaksoa. Kuntoutuspalveluita järjestävät tahot: esim. Kankaanpään A-koti, Marjalinna yhteisö ja Kan-kodit. Kuntoutuksesta tulee yhteenveto, jos asiakas palaa kotipaikkakunnalle takaisin. He ottavat yhteyttä psykiatriseen sairaanhoitajaan, joka suunnittelee jatkon.

3.6. Asumispalvelut

Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluita järjestetään niille päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, joilla on sairautensa vuoksi pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Asumispalvelut luokitellaan kolmeen ryhmään asiakkaan tuen tarpeesta riippuen: tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Asumispalveluiden päätökset menevät kuntayhtymän kautta ja näistä vastaa kuntayhtymän sosiaalipalvelut.

3.7. Tukipalvelut ja kolmas sektori

A-klinikka ja perheneuvola Kokemäki tarjoaa palveluita Eurajoen asukkaille. A-klinikan sivuvastaanotot sijaitsevat Harjavallassa ja Nakkilassa. Palveluihin voi hakeutua myös itse maksavana asiakkaana. A-klinikka tarjoaa avokatkaisuhoitoa ja päihdearvioita sekä toteuttaa rattijuopumus- ja ajokelpoisuusseurantaa. Lisäksi se järjestää ammatillisesti ohjattuja hoitoryhmiä peliongelmaisille. Uutena palveluna on tietokoneen avulla tapahtuva etävastaanotto. Eurajokelaiset voivat käyttää myös Porin kaupungin A-klinikan palveluita.

Rauman seudun mielenterveysseuran Kriisikeskus Ankkurpaikassa madalletaan kynnystä avun saamiseen käynnistämällä syksyllä 2019 videovälitteinen etäauttaminen. Uusi avunmuoto on tarkoitettu erityisesti niille, jotka elävät palveluiden katvealueella tai ovat hankalassa elämäntilanteessa lähteäkseen hakemaan apua Kriisikeskuksesta sen aukioloaikoina. Syksystä 2019 alkaen asiakas voi valita kasvokkaisen avun sijaan tapaamisen verkkovastaanotolla videokuvapuhelua hyödyntäen esimerkiksi oman kotitietokoneensa tai lainatabletin kautta. Videovälitteiseen etäauttamiseen varataan aika sähköisesti mielenterveysseuran kotisivuilla olevan kalenterin kautta. Avun saamiseksi ei tarvita lähetettä. Tapaamiset ovat asiakkaille maksuttomia. Kaikki tapaamiset voivat toteutua verkkovastaanoton kautta tai niin halutessa, voi tapaamiseen yhdistää kasvokkain tapaamisia. Videovälitteiseen etäauttamiseen vastaavat koulutetut kriisityöntekijät. Kädyt keskustelut ovat luottamuksellisia.

3.8. Verkkopalvelut ja internet-linkit

Päihdeasioissa voi ottaa yhteyttä myös auttaviin puhelimiin ja internetin palveluihin. Eri tahoja ovat muun muassa Ehyt Ry, Al Anom eli AA, irti huumeista Ry, valtakunnallinen kriisipuhelin, Arabiankielinen kriisipuhelin, valtakunnallinen mielenterveysneuvonta, Nollalinja lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden avuksi, kirkon keskusteluapu, Monika-Naiset liitto Ry väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanasille, Peluuri peliongelmaisille, Velkalinja, Stumppi-neuvontapuhelin tupakoinnin lopettamiseen.

Linkkejä ja yhteystietoja:

A-klinikka:

<https://www.a-klinikka.fi/>

Ehyt Ry eli ehkäisevä päihdetyö:

<http://www.ehyt.fi/fi/paihdeneuvonta>

Useita eri auttavia tahoja ja puhelinnumeroita on koottu päihdelinkki.fi sivulle:

<https://paihdelinkki.fi/fi/mista-apua/auttavat-puhelimet>

Rauman seudun mielenterveysseura Kriisikeskus Ankkurpaikk:

<https://www.mielenterveysseurat.fi/rauma/kriisikeskus>

Eurajoen kunnan nettisivut:

<https://www.eurajoki.fi/>

Keski-Satakunnan terveydenhuollon kuntayhtymän nettisivut:

<http://www.ksthky.fi/>

Irti Huumeista ry:n päivystävä puhelin 0800 980 66 ma-pe klo 9-15 ja ma-to klo 18-21

Valtakunnallinen kriisipuhelin (Suomen Mielenterveysseura) 01019 5202 ma-pe 9-07, la-su ja arkipyhät klo 15-07

4. YHTEYSTIEDOT

Auttava taho	Osoite	Puhelinnumero
Psykiatrinen sairaanhoitaja Eurajoki	Rantaperentie 1, Eurajoki	444 503 913
Psykiatrinen sairaanhoitaja Luvia	Kuivalahdentie 3, Luvia	444 503 518
Satasairaalan selviämisasema Selma	Sairaalanditie 3, Pori	keskus 02 627 71
Porin katkaisuhuoltoasema	Veturitallinpolku 4, Pori	02-6216250 tai 044 7016250
Kokemäen A-klinikka	Siltakatu 4, Kokemäki	401 368 087
Aikuissosiaalityö	Kalliotie 5, Eurajoki	044 312 4206 tai 044 431 2743
Hallintosihteeri KSTHKY	Koulukatu 2, Harjavalta	444 503 202
Johtava ylilääkäri	Koulukatu 2, Harjavalta	440 522 733
Kuntayhtymän sosiaalipalvelut	Koulukatu 2, Harjavalta	449 067 556
Palveluvastaava (ikäihmiset)	Rantaperentie 1 Eurajoki	044 312 4357

Eurajoen päihdehoitopolkuoppaan päivityksestä vastaavat:

Marja Lampela, osastonhoitaja Terveystalo

marja.lampela@terveystalo.com

Ulla Leskinen, sosiaalityön ja perhepalvelun päällikkö Eurajoen kunta

ulla.leskinen@eurajoki.fi

LIITTEET

Liite 1. Satakunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello

Satakunnan ehkäisevän päihdetyön vuosikello

SATAKUNTA
— elämää parhaimmillaan

Kunnan ehkäisevän päihdetyön toimielimen tehtävät (EPT laki 5§) ja esimerkki kokoonpanosta:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa;
- 5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa

•Kokoonpano:

- Kunnan ehkäisevän päihdetyön edustaja
- oppilaitosten edustus (ml. perusasteen ja toisen asteen oppilaitokset, ammattikorkeakoulu, yliopistot)
- opetus- ja nuorisotoimen edustajat
- koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä oppilas- ja opiskelijahuollon edustaja
- työterveyshuollon edustaja
- lastensuojelun ja sosiaalityön edustaja(/t)
- vanhustyön edustaja
- poliisi
- vanhempainyhdistyksen ja nuorten edustaja(/t)
- järjestöjen edustaja(/t)
- sisarhankkeiden vetäjät (esim. Ankkuri-malli)
- seurakuntien edustaja(/t)

Liite 2. Nuorten päihdemittari Adsyme

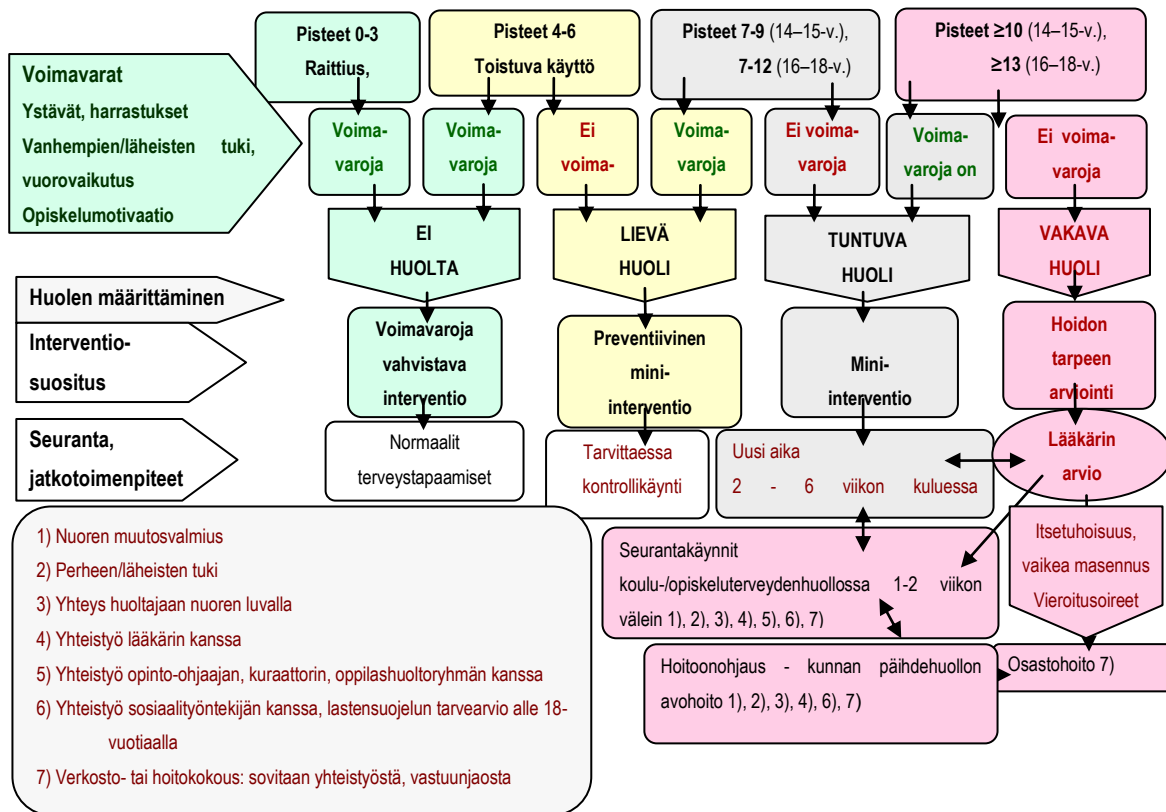
Pisteet		Kuvaus nuoren päihteiden käytöstä	Huolen vyöhykkeen ja yhteistyön tarpeen määrittäminen	Interventiosuositukset
Alkoholi ja tupakka ¹⁾	Muut päihteet ²⁾			
0 – 3 p.	0 p.	Raitis nuori tai satunnainen kokeilu	Ei huolta	Voimavaroja vahvistava interventio - Myönteinen palaute raittiudesta tai satunnaisista kokeiluista - Keskustelu selviämiskeinoista tilanteissa, joissa päihteitä saatetaan tarjota ja alkoholin kohtuuannoksista sekä tilanneraittiudesta.
4 – 6 p.	1 – 5 p.	Toistuva käyttö	Lievä huoli , luottamus terveydenhuollon neuvonnan riittävyyteen hyvä	Preventiivinen mini-interventio - Terveystoimittajan ja tarvittaessa lääkärin varhainen puheeksi ottaminen riittää - Empaattinen, samalla kuitenkin jämäkkä tilanteen pohdinta nuoren kanssa - Nuoren oma arvio tilanteesta , keskustelu esim. joukkoharhasta - Rohkaistaan nuorta arvioimaan / muuttamaan käyttäytymistään - Sovitaan nuoren kanssa tilanteen kontrollointi 1 – 4 kuukauden kuluttua

<p>7 – 9 p. 14–15- vuotiaat</p> <p>7–12 p. 16–18- vuotiaat</p>	<p>6 p.</p>	<p>Riskikäyttö, johon voi liittyä haitallisia seuraamuksia ja toleranssin kasvun vaara</p> <p>10 pistettä - aikuisten alkoholin suurkulutuksen raja ylittynyt tai useita haitallisia seurauksia</p>	<p>Tuntuva huoli, ns. huolen harmaa vyöhyke, joka määrittyy iän ja tilanearvion mukaan.</p> <p>Tunne terveydenhuollon auttamiskeinojen puutteellisuudesta ja yhteistyökumppaneiden avun tarpeesta herää. Myös ristiriitainen tunne yhteydenoton tarpeesta vanhempiin ja ilmoitusvelvollisuudesta suhteessa vaitiolo velvollisuuteen herää.</p>	<p>Mini-interventio (edellisten lisäksi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveydenhoitajan ja tarvittaessa lääkärin huolen ilmaiseminen, rakentava kommentointi tilanteesta, neuvonta, motivointi - Keskustelu nuoren omasta arviosta, vastuusta ja muutoshalukkuudesta - Tarvittaessa hoidon tarpeen arviointi ja seuranta (koulu- tai omalääkäri, päihdepysäkki tms. oman kunnan sovitut hoitotahot) - Kirjallinen materiaali neuvonnan tueksi. - Yhteistyön tiivistäminen oppilashuoltotyöryhmän kanssa, koulunkäynnin ja poissaolojen seuranta jne. - Tarvittaessa yhteys kotiin nuoren luvalla, perustellaan vanhempien vastuuta alaikäisen lapsen asioissa <p>Jos nuori ei sitoudu muutokseen tai hoitoon, perustellaan tilanteen vakavuus ja työntekijän lain mukainen velvollisuus neuvotella lastensuojeluviranomaisten kanssa.</p>
<p>≥ 10 14–15- vuotiaat ≥ 13 16–18- vuotiaat</p>	<p>≥ 7 p.</p>	<p>Vaarallinen suurkulutus - käyttöön liittyy vakavia riskejä, jotka vaarantavat nuoren terveyttä ja kehitystä</p>	<p>Vakava huoli, huolta on paljon ja jatkuvasti, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon omat keinot loppumassa, lisävoimavaroja saatava hoitoprosessiin.</p>	<p>Tarvittavan hoidon järjestäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Edellisten toimenpiteiden lisäksi lääkärin arvio ja nuoren ohjaus tarvittavaan hoitoon - Sovitaan yhteydenpidosta kodin ja lastensuojelun kanssa, lastensuojeluilmoitus (ellei hoitava taho tee) - Seuranta - Toiminnan perustelu nuorelle huolellisesti, koska hän todennäköisesti kieltää tilanteen vakavuuden.

¹⁾ Kysymysten 1–9 pisteet lasketaan yhteen

²⁾ Kysymysten 2 ja 3 pisteet lasketaan erikseen yhteen

Liite 3. Nuorten päihdemittarin Adsymen toimintakaavio

Liite 4. Päihdeohjelma Eurajoen kuntouttavassa työtoiminnassa

Päihdeohjelma Eurajoen kuntouttavassa työtoiminnassa

Päihdeohjelman tarkoitus ja tavoitteet

Työturvallisuus

Tehtä ehkäisevää päihdetyötä ja ohjata tarvittaessa hoitoon.

Päihteiksi lasketaan alkoholi, huumeet ja päihtymystarkoituksessa käytettävät lääkkeet

Aikuissosiaaliryhmän sosiaaliohjaaja käy päihdeohjelman asiakkaan kanssa läpi aktivointisuunnitelmaa tehtäessä.

Päihtymysepäily kuntouttavassa työtoiminnassa

Vastuuhenkilön tai työpaikan esimiehen tulee arvioida päihtymystila sekä poistaa päihtynyt tai päihteitä nauttiva henkilö ryhmästä tai muusta kuntouttavan työtoiminnan paikasta päihtyneen oman työkalun ja työkalujen sekä asiakkaiden turvallisuuden vuoksi. Jos työkalu tai toinen kuntouttavassa työtoiminnassa oleva henkilö huomaa kuntouttavassa työtoiminnassa olevan henkilön päihtymyksen, hänellä on velvollisuus ilmoittaa asiasta kuntouttavan työtoiminnan vastuuhenkilölle.

Ohjaaja voi näkemänsä perusteella keskeyttää työn ja lähettää henkilön kotiin, ellei asianomainen kykene osoittamaan olotilaansa muuta syytä. Asianomainen voi halutessaan osoittaa epäilyksen vääräksi puhallus- tai päihdetesteillä. Puhallustesti voidaan tehdä joko kuntouttavan työtoiminnan paikassa tai terveysasemalla. Muiden päihteiden kohdalla tarvittavat testit tehdään Eurajoen terveysasemalla tai laboratoriossa Porissa tai Raumalla. Laboratorioon tarvitaan lähete terveysasemalta.

Terveysaseman ajanvarausnumero 02 677 39 35

Psykiatrisen sairaanhoitajan puhelinnumero

Luvia 044 450 3518

Eurajoki 044 450 3913

Jotta poistuminen kuntouttavan työtoiminnan paikalta tapahtuu turvallisesti, ohjaajalla on velvollisuus tarkistaa, ettei henkilö lähde ajamaan kulkuneuvoa päihtyneenä. Tarvittaessa tehdään ilmoitus poliisille.

Toimenpiteet

Päihtymystilan todennut työntekijä on yhteydessä kuntouttavassa työtoiminnassa olevan omaan aikuissosiaaliryhmän sosiaaliohjaajaan.

Mikäli tilanne toistuu, järjestetään tapaaminen jossa ovat mukana kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat, kuntouttavan työtoiminnan ohjauksesta vastaava sekä aikuissosiaaliryhmän sosiaaliohjaaja. Tapaamisella asiakas ohjataan tarvittavaan hoitoon terveysasemalle. Yhteys ajanvarauksen tai psykiatrisen sairaanhoitajien kautta.

Kuntouttavassa työtoiminnassa jatkaminen arvioidaan tilannekohtaisesti jo ensimmäisen päihtymystilanteen mukaan. Mikäli sopimus purkautuu ennen aikaisesti, asiakkaan työnhaku ja työttömyysetuus voi katketa ja mahdollinen toimeentulotuki vähentyä.

Päihteiden väärinkäyttötilanteen seurauksena asiakas menettää kyseiseltä päivältä työmarkkinatuen ja kulukorvauksen.

Eurajoella 15.12.2017